

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İSTANBUL TIP FAKÜLTESİ
SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN TIP EĞİTİMİ İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ

*THE VIEWS OF INTERN DOCTORS ON MEDICAL EDUCATION IN
ISTANBUL FACULTY OF MEDICINE, ISTANBUL UNIVERSITY*

Nilgül YALÇINOĞLU, İlker KAYI, Şahin IŞIK, Tekin AYDIN, Şehmuz ZENGİN, Selma KARABEY*

ÖZET

Amaç: Bu çalışmanın amacı, İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi'nde 2010-2011 yılındaki intörn hekimlerin aldıkları tıp eğitimini nasıl değerlendirdiklerini ve tıp eğitiminin son yılında yaşadıkları sorunları saptamaktır.

Gereç ve Yöntem: Kesitsel tipteki bu çalışmaya, 01 Mayıs-15 Haziran 2011 tarihleri arasında, İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi'nde eğitim gören 6.sınıf öğrencisi 288 kişi katılmıştır. Katılımcılara sosyo-demografik özellikleri, aldıkları tıp eğitimi ve okulun fiziki şartları hakkındaki düşünceleri, intörn hekimlik eğitiminde yaşadıkları sorunları, eğitimleri ile ilgili kaygılarını sorgulayan görüşme formu uygulanmıştır.

Bulgular: Öğrencilerin %80,1'inin İstanbul Tıp Fakültesini birinci sırada tercih ettiğini, %86,1'i okullarının fiziki şartlarının tıp eğitimi vermeye yeterli olmadığını belirtmiştir. İstanbul Tıp Fakültesi Hastanesinde eğitim-hizmet dengesi sorulduğunda, intörnlerin sadece %7,3'ü eğitime önem verildiğini ifade etmiştir. Tıp eğitimi sonunda kendini pratisyen hekim olarak pratik uygulamalar ve teorik konularda yeterli hisseden öğrencilerin oranı %14,8'dir. İntörnlerin %63,1'i aldıkları eğitimin birinci basamak hizmet sunumuna değil, uzmanlaşmaya yönelik olduğunu düşünmekte ve yalnızca %18'i koruyucu sağlık hizmetlerini uygulamada kendisini yeterli hissetmektedir.

Öğrencilerin %81,3'ü tıp fakültesinin son yılında TUS'a hazırlanmayı tercih ederken %60,2'si TUS'a hazırlanmak için dershaneye gitmektedir. Öğrencilerin %88,6'sı tıp fakültesinin son yılında kendisini doktordan ziyade personel gibi hissettiğini ifade etmiştir.

Sonuç: Tıp Fakültelerinde eğitim altyapısındaki eksikliklerin giderilmesi, tıp eğitiminde sağlığı koruyucu ve geliştirici yaklaşımlara önem verilmesi, öğrencilerin klinik becerilerinin geliştirilmesi, hekimlik mesleğine saygının tıp fakültelerinden başlayarak öğrencilere hissettirilmesi ve TUS'a giriş izninin Devlet Hizmeti Yükümlülüğü yerine getirildikten sonra verilmesi sonucunda, toplum sağlığıyla ilgili becerilere sahip, kendine güvenen ve kaygı düzeyi düşük hekimlerin yetiştirilebileceğini düşünmekteyiz.

Anahtar Sözcükler: Tıp öğrencisi, intörn, tıp eğitimi, devlet hizmeti yükümlülüğü

ABSTRACT

Objective The aim of this study is to determine how do Intern Doctors of 2010-2011 period from Istanbul Faculty of Medicine, Istanbul University consider the medical education they receive, and the problems they face during the last year of medical education.

Material and method: 288 sixth year students from Istanbul Faculty of Medicine, Istanbul University participated in this cross-sectional study between 1 May and 15 June, 2011. We evaluated participants' socio-demographic characteristics, thoughts on medical education and the physical conditions of the faculty, the problems in medical education during internship and the concerns about training via a questionnaire.

Findings: 80.1% of the students preferred Istanbul Faculty of Medicine as their first choice and 86.1% of the students stated that physical conditions of the faculty were inadequate to provide medical education. When the balance between education and service in the faculty hospital was questioned, only 7.3% of the interns stated that the importance given to education is higher. 14.8% of the students felt self-confident as a general practitioner regarding practical skills and theoretical issues at the end of medical education. 63.1% of interns reported that their education is mostly based on specialization rather than primary health care, and only 18% of the interns felt competent in providing preventive health care. 81.3% of students preferred studying for TUS (Exam for Specialization in Medicine) in the final year of medical school, and 60.2% noted that they attended private courses for TUS. 88.6% of the students expressed that they felt themselves like a health personnel rather than a physician during the final year of medical school.

Conclusion We think self-confident physicians with low anxiety levels and practical skills in public health will be trained by improving the educational infrastructure in medical schools, putting more emphasis on preventive health care and health promotion, improving students' clinical skills, providing respect for medical profession during the faculty years and allowing students to apply for TUS after fulfilling DHY (Obligation of Public Service).

Key Words: Medical Student, Intern, Medical Education, Obligation of Public Service

Date received/Dergiye geldiği tarih: 28.06.2012 - Dergiye kabul edildiği tarih: 28.11.2012

*İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İstanbul

(İletişim kurulacak yazar: nilgulyalcinoglu@gmail.com)

GİRİŞ VE AMAÇ:

Meslek hayatına adım atmalarına bir yıl kala intörn hekimler endişe kaynağı olabilecek birçok konu ile karşı karşıyadır. Pratisyen hekimliğin giderek değersizleştirilmesi ve toplumdaki saygınlığının yok olması nedeniyle Tıpta Uzmanlık Sınavı (TUS) hekim adaylarının toplumda statü sahibi olabilmek adına tek amacı haline gelmekte, mezuniyet öncesi eğitimlerinin yetersizliği ve mezuniyet sonrası eğitim sürecinin belirsizliği gibi etkenlerle öğrenciler daha mesleğe başlamadan yıpranmaktadır (3).

Yaşam boyu süren tıp eğitiminin temeli, mezuniyet öncesi dönemde atılmaktadır. Bu dönemde yapılan eğitimin titizlikle belirlenmesi, ulaşılabilir, ölçülebilir amaç ve hedefleri olması gereklidir (6). Tıp eğitiminin niteliğinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar 1980'lerin başından beri yürütülmektedir. Edinburgh Bildirgesi'nde (1988) tıp eğitiminin amacı 'tüm bireyler için sağlığın gelişimini sağlayacak hekimler yetiştirmek' olarak tanımlanmıştır (14). Hekimlerin dikkatli bir dinleyici, gözlemci ve duyarlı bir iletişimci ve etkin bir klinisyen olarak yetişmeleri beklenmektedir (12). Bu şartlarda hekim yetiştirmek için; tıp eğitimi ile sağlık hizmetleri arasında eş güdümün sağlanması, eğitim içeriğinin ulusal gereksinimlere göre belirlenmesi, bilim ve klinik uygulamaların entegre edilmesi ve sürekli tıp eğitimi önerilmektedir (2).

Halen ülkemizde farklı eğitim modelleriyle (klasik, entegre, interaktif, karma) tıp eğitimi yapılmaktadır (6). Tıp fakültelerinin müfredatı incelendiğinde 56 tıp fakültesinden 47'sinde (%83,9) sistem temelli (entegre), 5'inde (%8,9) disiplin temelli (klasik) ve 3'ünde (%5,3) probleme dayalı, 1'inde (%1,7) ise entegre ve klasik müfredat uygulandığı görülmektedir. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi klasik müfredatla eğitim yapan fakültelerden biridir (12).

Türkiye'deki tıp fakültelerinde ilk beş yılda görece daha planlı eğitim verilirken, intörn eğitimi belirsizliklerle doludur. İntörn eğitiminin kurallara bağlanmaması, 6. sınıf öğrencisinin staj süresince neleri öğrenmesi gerektiğini, yetki ve sorumluluklarını belirleyen bir düzenlemenin bulunmaması, hekim-dışı sağlık personelinin yetersiz olması ve intörnlerin bu açığı kapatmak için kullanılması, temel amacı TUS'a hazırlanma haline gelmiş olan son sınıf öğrencisinin iş yapmaya niyetli olmaması gibi nedenlerin intörn eğitiminde sorunlara yol açtığı düşünülmektedir (8).

Bu çalışma İstanbul Tıp Fakültesi'nde 2010-2011 yılında öğrenim gören intörn hekimlerin aldıkları tıp eğitimini nasıl değerlendirdiklerini ve tıp eğitiminin son yılında yaşadıkları sorunları öğrenmek amacıyla planlanmış ve yürütülmüştür.

GEREÇ VE YÖNTEM:

Kesitsel tipteki bu çalışmaya, 01 Mayıs – 15 Haziran 2011 tarihleri arasında, İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi'nde eğitim gören 346 intörn hekimden çalışmaya katılmayı kabul eden 288 (%83,2) kişi alınmıştır. İntörnlükte araştırma sorularımıza yanıt verebilecek düzeyde yeterli deneyim kazanmalarına olanak tanımak için, çalışma verileri özellikle öğretim döneminin sonuna yakın toplanmıştır. Araştırma önerisi, soru formu ile birlikte değerlendirme amacıyla İstanbul Tıp Fakültesi Etik Kurulu'na sunulmuş, Etik Kurul'un 11.05.2011 tarih ve 918 sayılı yazısı ile uygunluğu onaylanmıştır. Katılımcılara sosyo-demografik özellikleri, aldıkları tıp eğitimi ve okulun fiziki şartları hakkındaki düşünceleri, intörn hekimlik eğitiminde yaşadıkları sorunlar, eğitimleri ile ilgili kaygıları, devlet hizmeti yükümlülüğü (DHY) hakkındaki düşünceleri gibi konu başlıklarından oluşan toplam 47 soruluk görüşme formu uygulanmıştır. Form hazır-

lanırken bazı sorularda sonuçları kıyaslayabilmek amacıyla daha önce yapılmış benzer çalışmalardan yararlanılmıştır. Soruların anlaşılabilirliğini değerlendirmek ve önerilerini almak için başlangıçta 18 intörne pilot çalışma yapılmış, ardından gerekli düzenlemeler yapılarak form son haline getirilmiştir. İntörnlere araştırma ekibindeki Halk Sağlığı uzmanlık öğrencisi tarafından Halk Sağlığı ve Psikiyatri stajlarında teorik eğitimlerinden sonra, staj yaptıkları diğer kliniklerde pratik eğitimleri sırasında ve öğrenci kantininde ulaşılmıştır. Çalışmanın amacı anlatılıp, onayları alınmış, isim vermelerinin beklenmediği ifade edilmiştir. Halk Sağlığı ve Psikiyatri stajında olan öğrencilere dersten sonra anket dağıtılıp toplanmıştır. Kantinde ulaşılan öğrencilerin anketi doldurmaları beklenmiştir. Farklı stajlarda pratik eğitim gören intörnlere ise anket formları araştırma ekibinde yer alan üç intörnün katkıları ile dağıtılıp, aynı gün veya ertesi gün toplanmıştır. Bazı öğrenciler anketi doldurduktan sonra Halk Sağlığı Anabilim Dalına kendileri getirmiştir. Veriler 45 gün içinde toplanmıştır. Araştırma bulgularını paylaşmamızı isteyenlerin iletişim bilgileri alınarak araştırma raporu kendileriyle paylaşılmıştır. Verilerin istatistiksel analizi için SPSS 15.0 paket programı kullanılmıştır. Veriler ortalama standart sapma, yüzde oran kullanılarak tanımlanmıştır. İstatistiksel karşılaştırmalarda Ki-Kare testi uygulanmış ve 0,05'in altındaki p değerleri anlamlı kabul edilmiştir.

BULGULAR

İntörnlerin sosyo-demografik özellikleri ve tıp fakültesini tercih bilgileri: İstanbul Tıp Fakültesi'nde 2010-2011 öğretim yılında eğitim gören 346 intörn hekimin %31,5'i kadın, % 68,5'i ise erkektir. Bizim çalışmamıza katılanların ise %29,9'u (n:86) kadın, %70,1'i (n:202) erkekti (χ^2 : 0,199, p:0,656). Grubun genel yaş ortalaması 24,1±2,06 olup, kadımlarınki 23,7±0,86; erkeklerinki ise 24,8±2,37'dir. Öğrencilerin %80,1'i (n:225) tıp fakültesini ilk sırada tercih etmiş, tıp fakültesini ilk üç içinde tercih edenler %91,1 (n:256), kendi isteği ile seçenler %72 (n:206) bulunmuştur. Tıp fakültesini kendi isteği ile seçme ve iyi bir gelir vaadini dikkate alma açısından kız öğrencilerle erkek öğrenciler arasındaki fark istatistik olarak anlamlıdır (Sırasıyla χ^2 : 16,31 p <0,001; χ^2 : 10,60 p: 0,001) (Tablo 1). Çalışmaya alınan İstanbul Tıp Fakültesi öğrencilerinin %48,6'sı (n:141) Anadolu lisesi, %22,4'ü (n:65) fen lisesi, %10,3'ü (n:30) düz lise, %9,7'si (n:28) özel lise,%5,5'i (n:16) öğretmen Lisesi mezundur. İntörnlerin %25,5'i (n:74) ailesiyle, %53,1'i (n:154) arkadaşıyla birlikte yaşamaktadır. Öğrencilerin %76,6'sı (n:220) İstanbul dışından gelmiştir. %70'i (n:203) ailesinin gelir durumunu orta, %24,5'i (n:71) iyi, %5,5'i (n:16) kötü olarak belirtmiştir. Çalışmaya alınan öğrencilerin %54,5'i (n:158) burs, %38,3'ü (n:111) kredi almakta, %8,3'ü (n:24) yarı zamanlı çalışmaktadır.

Tablo 1. Cinsiyete göre öğrencilerin tıp fakültesini seçme nedenleri*

Tıp fakültesini seçme nedeni	Cinsiyet				Toplam		χ^2	P
	Kadın		Erkek		n/N	%		
	n/N	%	n/N	%				
Kendi isteğim	76/86	88,4	130/200	65,0	206/286	72,0	16,31	<0
Ailem yönlendirdi	22/86	25,6	65/201	32,3	87/287	30,3	1,30	0,254
İş bulma kolaylığı	16/86	18,6	67/201	33,3	83/287	28,9	6,37	0,012
Sosyal statüsü için	12/86	14,0	58/201	28,9	70/287	24,4	7,25	0,007
İyi bir gelir vaadi	7/86	8,1	50/201	24,9	57/287	19,9	10,60	0,001
Puanım tıp fakültesine yetti	7/86	8,1	22/201	10,9	29/287	10,1	0,522	0,470

*Bu soruda birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

İntörnlerin tıp eğitimi ortamı ve almış oldukları tıp eğitimi konusundaki görüşleri: Öğrencilerin %86,1'i (n:247) okullarının fiziki şartlarının tıp eğitimi vermeye yeterli olmadığını düşünmektedir. İstanbul Tıp Fakültesi Hastanesinde eğitim-hizmet dengesi sorulduğunda, intörnlerin %44,9'u (n:129) hizmete, %7,3'ü (n:21) eğitime daha fazla önem verildiğini, %36,2'si (n:104) eğitime de hizmete de önem verilmediğini ifade etmiştir. Fakülteyi genel olarak 1-10 arasında bir puan vererek değerlendirmeleri istendiğinde ise bu soruyu yanıtlayan 280 öğrencinin verdiği puanların ortalaması ve standart sapması 6,39±1,81 olarak hesaplanmıştır. Tıp fakültesine girmeden önceki beklentilerinin tamamen karşılandığını belirten üç kişi (%1,1) olmuştur. Beklentileri kısmen karşılananlar ise öğrencilerin %50,5'ini (n:144) oluşturmaktadır.

Tıp eğitimi sonunda kendini pratisyen hekim olarak pratik uygulamalar ve teorik konularda yeterli hissedenlerin oranı sadece %14,8'dir (n:42) (Tablo 2). İntörnlerin %63,1'i (n:178) aldıkları eğitimin birinci basamak hizmet sunumuna değil, uzmanlaşmaya yönelik olduğunu düşünmekte ve yalnızca %18'i (n:51) koruyucu sağlık hizmetlerini uygulamada kendisini yeterli hissetmektedir.

Tablo 2. Tıp eğitiminin sonunda kendini pratisyen hekim olarak yeterli hissetme*

	Sayı	Yüzde
Hem teorik hem pratik uygulamalarda yetersiz	135	%46.6
Teorik konularda yeterli, pratik uygulamalarda yetersiz	80	%27.6
Hem teorik hem pratik uygulamalarda yeterli	42	%14.8
Teorik konularda yetersiz, pratik uygulamalarda yeterli	24	%8.3

*Bu soruda birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Eğitim ile ilgili genel kaygılar Tablo 3'te sunulmuştur. Öğrencilerimiz en çok acil hastaya yaklaşım (%70,5) konusunda kaygı duyarken, en az koruyucu hekimlik uygulamalarında (%27) kaygı duymaktadır. Öğrencilerin %81,3'ü (n:235) tıp fakültesinin son yılında TUS'a hazırlanmayı tercih ederken, %60,2'si (n:171) TUS'a hazırlanmak için dershaneye gitmekte, %45'i (n:130) klinik tecrübe de kazanmayı istemektedir. İntörnlerin %39,1'i (n:109) TUS'a çalışmanın tıp eğitimi olumsuz, %30,5'i (n:85) olumlu etkilediğini belirtirken, %35,6'sı (n:99) DHY tamamlandıktan sonra TUS'a giriş hakkı verilmesi ile tıp eğitiminin daha verimli olacağını düşünmektedir. Öğrencilerin %88,6'sı (n:256) tıp fakültesinin son yılında kendisini personel gibi hissettiğini ifade etmiştir.

Eğitim ortamlarını nasıl değerlendirdikleri çoktan seçmeli olarak sorulduğunda öğrencilerin %66,4'ü (n:170) başıboş-sistemsiz, %17'si (n:46) aşırı otoriter-baskıcı, %16,3'ü (n:44) aşırı hiyerarşik, %7,1'i (n:19) işlevsel, %5,6'sı (n:15) demokratik olarak değerlendirmiştir.

İntörnler eğitimleri ile ilgili teorik ve klinik bilgileri en çok klasik kitaplardan, daha sonra asistanlardan, üçüncü sırada da hocalardan öğrendiklerini belirtmişlerdir. "Eğitimle ilgili sorunlarınızda hocalarınıza ulaşabiliyor musunuz?" sorusuna yanıt olarak ulaşabildiğini belirtenlerin oranı %27,5'dur (n:79) (Tablo 4). Çalışmaya alınan öğrencilerin %60,2'si (n:171) dershaneye gitmektedir. Dershaneye giden kız öğrenciler erkek öğrencilerden anlamlı olarak fazladır (χ^2 :31,410 p<0,001). "Lise mezunlarına tıp fakültesini önerir misiniz?" sorusuna öğrencilerin %58,2'i (n:164) "hayır, önermem"; %32,3'i (n:91) ise "evet öneririm" yanıtını vermiştir.

Tablo 3. Eğitimle ilgili kaygılar ve koruyucu hekimlik uygulamaları için yeterli deneyim kazanma*

	Cinsiyet				Toplam		χ^2	P
	Kadın		Erkek		Toplam			
	n/N	%	n/N	%	n/N	%		
Eğitim ile ilgili kaygılar								
Acil hastaya yaklaşım	73/84	86,9	125/197	63,5	198/281	70,5	15,56	<0,001
Hastalara kasıtsız zarar verme	53/84	63,1	112/197	56,9	165/281	58,7	0,947	0,331
Yanlış koyma	39/84	46,4	80/197	40,6	119/281	42,3	0,817	0,366
Yanlış tedavi verme	38/84	45,2	82/197	41,6	120/281	42,7	0,314	0,575
Klinik beceride yetersizlik	38/84	45,2	79/197	40,1	117/281	41,6	0,639	0,424
Koruyucu hekimlik uygulamaları	14/84	16,7	62/197	31,5	76/281	27,0	6,542	0,011
Koruyucu hekimlik uygulamaları için yeterli deneyim kazanma								
	13/82	15,9	38/201	18,9	51/283	18,0	0,367	0,545

*Bu soruda birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Tablo 4. Eğitim boyunca edinilen klinik ve teorik bilgiye ulaşma yolları*

	Cinsiyet				Toplam		χ^2	P
	Kadın		Erkek		Toplam			
	n/N	%	n/N	%	n/N	%		
Klasik kitaplardan	45/86	52,3	114/201	56,7	159/287	55,4	0,470	0,493
Asistanlardan	38/86	44,2	86/201	42,8	124/287	43,2	0,048	0,826
Hocalardan	47/86	54,7	75/201	37,3	122/287	42,5	7,408	0,006
Dershaneden	31/86	36,0	49/201	24,4	80/287	27,9	4,079	0,043
Arkadaşımdan	6/86	7,0	33/201	16,4	39/287	13,6	4,572	0,032
Elektronik ortamdan	7/86	8,1	21/201	10,4	28/287	9,8	0,364	0,546

*Bu soruda birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

TARTIŞMA:

Bir ülkenin sağlık hizmetleri ve tıp eğitimi planlanırken, o ülkenin en sık görülen hastalık, ölüm, ekonomik kayıp ve işgücü kaybına sebep olan sağlık sorunları göz önüne alınmalıdır. Ülkemizde tıp fakültelerinde toplumda yaygın olarak görülen sağlık sorunlarından uzak, toplumda az görülen hastalıkların ayrıntılı olarak öğretildiği bir eğitim sistemi uygulanmaktadır (1,3). Pratik uygulamaların fiziki şartların yetersizliği sebebiyle yapılamadığı, pratisyen hekim olarak kendine güvenmeyen, koruyucu hekimlik uygulamalarını bütün olarak bakıldığında bilmeyen ve bu eğitim eksikliği sonucunda uzmanlaşmaya yöneltilen hekimler yetiştirildiği bildirilmektedir (6,15). Bizim araştırmamızın sonuçları da bu düşünceleri desteklemektedir.

Tıp eğitiminin temel amacı, Edinburgh bildirgesinde belirtildiği gibi "tüm insanların sağlık düzeylerini yükseltecek hekimler yetiştirmek"tir (14). Bu amaca ulaşmada sağlığın geliştirilmesi çabalarının rolü büyüktür. Bu doğrultuda sağlık hizmet sunumunda öncelenmesi gereken anlayış, tedavi edici hekimlikten ziyade, sağlığı koruyucu ve geliştirici hekimlik uygulamaları iken; intörnlerin yalnızca %18'i (n:51) bu konuda yeterli deneyim kazandığını bildirmiştir. Ancak, eğitimleri süresince koruyucu hekimlik uygulamaları için kaygı duyanların oranı ise %27 (n:76) olarak belirlenmiştir. Bu durum, tıp eğitiminin halk sağlığı

anlayışından uzak, tedavi odaklı bir anlayışla sürdürüldüğünü ve dolayısıyla intörnlerin de bu anlayışa sahip hekimler olarak yetiştiğini düşündürmektedir..

Bizim çalışmamızda öğrencilerin %91,1'i tıp fakültesini ilk üç sırada tercih ederken, Köksal ve ark.'nın (7) 1999 yılında Cerrahpaşa Tıp Fakültesi öğrencilerinde yaptıkları çalışmada bu oran %62,5 bulunmuştur. Çalışmaya alınan öğrencilerin %72'si tıp fakültesini kendi isteği ile seçtiklerini belirtirken, söz edilen çalışmada ise öğrencilerin %62,3'ü tıp fakültesini kendi istekleri ile seçmişlerdir. Bu bulgularla hekimlik mesleğinin son yıllarda daha cazip hale geldiği söylenebilir. İki çalışmanın yapıldığı yıllar arasında bu açıdan önemli olabilecek farklılıklar arasında, 2005 yılında tıp fakültesi mezunlarına DHY getirilmesi ve 2003 yılında başlatılan Sağlıkta Dönüşüm Programı sayılabilir. Tıp fakültesinden mezun olur olmaz, DHY ile iş garantisinin olmasının, hekimliğin son yıllarda daha cazip bir meslek haline gelmesinde katkısı olabilir.

Çalışmamızda öğrencilerin %86,1'i (n:247) okullarının öğrenci sayısına göre, tıp eğitimi vermek için yemekhane, kütüphane, sosyal tesisler, intönlere ait nöbet odaları, amfiler, pratik yapmak için muayene ve hasta odaları gibi fiziksel koşullarının yetersiz olduğunu düşünmektedir. Öğrencilerin fiziki şartlarla ilgili olarak bu derece yüksek oranda şikâyetçi olmasına karşın, tıp fakültelerinin altyapı yeterliliği gözetilmeksizin salt öğretim üyeleri sayılarına bakılarak kontenjanlarının artırılması, bu sorunu daha da ağırlaştırarak gibi görünmektedir. Gelecekte daha da artması beklenen öğrenci sayıları düşünüldüğünde, bu konu acil çözüm bekleyen bir sorun olmayı sürdürecektir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin %71,0'ı Anadolu ve Fen Lisesi mezunudur.. Öğrencilerin liseden mezun oldukları tarihe en yakın veri olarak 2003-2004 yılınınkilere ulaşılabilmektedir. O yıl Türkiye'deki lise mezunlarının %14,85'ini Anadolu Lisesi, % 0,95'ini Fen Lisesi mezunlarının oluşturduğu(13) ve bu liselerin giriş sınavını kazanmak için yüksek bir akademik başarı gerektiği dikkate alındığında, İstanbul Tıp Fakültesine girenlerin ülkemizdeki lise mezunları arasında akademik başarı düzeyi daha yüksek öğrenciler olduğu anlaşılabilir. Üniversite giriş sınavında İstanbul Tıp Fakültesi'ni kazanan öğrenciler yaklaşık ilk % 0.2'lik başarı diliminde yer almaktadır (5). Eğitimlerinin erken yıllarından itibaren sahip oldukları yüksek akademik başarının İstanbul Tıp Fakültesi öğrencilerinin beklenti düzeyini yükselttiği, fakültenin sahip olduğu kısıtlı fiziksel olanaklarla öğrencilerinin beklentilerini karşılayamamış olduğu söylenebilir.

Eğitim-hizmet dengesi sorgulandığında eğitime önem verildiğini düşünenler %7,3 ile düşük bir oran iken, hizmete önem verildiğini düşünenlerin %44,9, ne eğitime ne de hizmete önem verildiğini düşünenlerin oranlarının ise %36,2 gibi görece yüksek bulunması dikkat çekicidir. Öğretim üyesi-öğrenci ilişkilerini yeterli bulanların oranı da benzer şekilde düşük tespit edilmiştir (%8,8). Bu durum özellikle yarı zamanlı çalışmaya bağlı olarak öğretim üyelerinin fakültede geçirdikleri zamanın kısıtlı olmasının yanı sıra, hizmet yükünün fazla olması ve diğer yandan hizmet sunumunu önceleyen bir anlayışın hakim olması nedeniyle eğitime ve öğrenciye ayrılan zamanın az olmasının göstergesi olabilir (6,9). Üniversitelerde geçtiğimiz aylarda uygulamaya başlanan performans dayalı ödeme sistemi özellikle eğitime ayrılan zamanları azaltması ve hizmet odaklı olması nedeniyle bu durumu gelecekte daha da kötüleştirebilir. Köksal ve ark.'nın (7) çalışmasında 1999 yılında Cerrahpaşa Tıp Fakültesi öğrencilerinin %20,2'si aldıkları eğitimin pratisyen hekimlik için yeterli olduğunu düşünürken, bizim çalışmamızda bu oran %14,8'de kalmıştır. Bu sonuç tıp fakültesi eğitiminin pratisyen hekim yetiştirmekten daha da uzaklaştığının veya daha çok uzmanlaşmaya doğru gittiğinin

göstergesi olabilir.

Nitekim öğrencilerin %63,1'i (n:178) aldıkları eğitimin birinci basamak hizmet sunumuna değil, uzmanlaşmaya yönelik olduğunu düşünmektedir. Bu sonuç muhtemelen Türkiye'deki tıp eğitiminin çok yüklü bir müfredatla yürütülmekte oluşuyla ilgilidir (6,11). İstanbul Tıp Fakültesi'nde klasik müfredata dayalı tıp eğitimi uygulanmaktadır (12). Klasik tıp eğitiminin olumsuz yönü aşırı bilgi ile yüklenerek yetişen hekimlerin toplumun sağlık ihtiyaçlarına yanıt verememesidir (4). Eğitimlerinin büyük kısmını hizmet sunumunda üçüncü basamak olan üniversite hastanelerinde yapan hekim adayları toplumdaki, toplumun sağlık sorunlarından ve gelecekte çalışacakları sağlık sisteminden uzakta yetişmektedirler. Klasik tıp eğitiminde hastane ağırlıklı eğitim vardır ve üçüncü basamakta tanı ve tedavisi zor olan ve birinci/ikinci basamakta çözülemeyen vakalar izlenmektedir. Bizim çalışmamızda öğrencilerin ancak %14,8'inin kendisini pratisyen hekim olarak, %18'inin de koruyucu hekimlik uygulamalarında yeterli hissetmesi, İstanbul Tıp Fakültesi'nde uygulanan klasik eğitimin sonucu olabilir.

Dünya Hekimler Birliği'nin de tıp eğitiminin amacını, "hasta ve toplum için kaliteli koruyucu ve tedavi edici hizmet vermeyi sağlayan bilgi, beceri, değerler ve davranış biçimlerinde 'yetenekli ve yeterli' olan hekimleri yetiştirmek" şeklinde ifade etmesine (10) rağmen, tıp eğitiminde aksaklıklar sonucu çalışmaya alınan öğrencilerin yarıdan fazlası acil hastaya yaklaşım ve hastalara kasıtsız zarar verme, yarıya yakın bölümü ise yanlış tedavi uygulama, yanlış tanı koyma kaygısı duymakta, klinik becerilerde yetersiz olduklarını düşünmektedir. Anketi dolduran öğrencilerin %70,5 gibi yüksek bir oranda acil hastaya yaklaşım konusunda kaygı duymaları, İstanbul Tıp Fakültesi'nde Acil Tıp Anabilim Dalı'nın olmaması, bu nedenle acil tıp hizmetlerinin ve eğitiminin organizasyonunda yaşanan eksiklik ve mevcut yapının acil hastayı bütüncül değil, ilgili klinik dal çerçevesinde kısıtlı olarak değerlendirmesinden kaynaklanıyor olabilir. Öte yandan giderek ürkütücü boyutlarda artmakta olan hasta ve yakınları tarafından şiddete uğrama endişesi de öğrencilerin yaşadıkları bu kaygıda pay sahibi olabilir. Öğrencilerin %68,4'ü koruyucu sağlık hizmetlerinde kendisini yetersiz bulmaktadır. Tıbbi uygulamalarla ilgili duyulan kaygılar, tıp öğrencilerinin genel pratisyen olarak kendine güvenmemesine ve öğrenciliğin bir devamı olarak uzmanlık eğitimi seçmelerine neden olabilir (15).

Çalışmaya alınan öğrencilerin sadece %5,6'sının eğitim ortamlarının demokratik olduğunu belirtmeleri, özgür bir eğitim ortamı sunmak açısından gözden geçirilmesi gereken bir bulgudur. Bu bulgu, altı yıllık zor bir eğitimin son yılının son günlerinde, öğrencilerin çoğunluğunun (%86,1) kendisini eğitim süreçlerinde söz sahibi olmayan sıradan çalışanlar (personel) gibi hissettiğini ifade etmesiyle birlikte ele alındığında dikkat çekicidir. İntörnlerin %66,4'ünün eğitim ortamlarını başıboş-sistemsiz olarak değerlendirmeleri, tıp eğitimlerinin son yılında ne yapacaklarının belli olmamasından kaynaklanmış olabilir.

İntörn eğitiminde öğrencileri derinden etkileyen başka bir sorun daha yaşanmaktadır: öğrencilerin %88,6'sı (n:256) intörlükte kendilerini birer hekim veya öğrenci gibi değil, hastanede çalışan diğer elemanlar (personel) gibi hissettiğini belirtmektedir. İntörnlerin %86,8'i intörn hekimlik eğitiminin yeterince yapılandırılmamış olduğunu belirtmektedir (Tablo 5). En sık şikâyetler öğretim üyelerinin ilgisizliği, asistanların kötü muamelesi olmuştur. İntörn hekimlerin yapacakları işlerin belli olmaması, onların diğer sağlık personeli tarafından istismar edilmelerine de yol açmaktadır. Eğitimleriyle ilgili olmayan, aslında yardımcı sağlık personelinin yapması gereken işlerle çok zaman kaybetmektedirler. Bu durumun, eğitimlerinin son

yılında hem TUS'a hazırlanmayı hem de klinik tecrübe kazanmayı planlayan intörmler için ayrı bir endişe yarattığı söylenebilir.

Uygulanan sağlık politikaları da bir ülkenin tıp eğitimini yakından etkilemektedir. Ülkemizde son yıllarda uygulanmaya başlanan Sağlıkta Dönüşüm sürecindeki belirsizlikler, tıp öğrencilerinin geleceklere hakkındaki kaygılarını artırmaktadır. Gerek medyadaki sağlık programlarında, gerekse kamu veya özel sektördeki hizmet sunumunun odağında basit, ucuz ve etkili koruyucu hekimlik uygulamalarından ziyade tedavi edici hekimliğin yer alması öğrencilerin uzmanlaşmaya yönelmelerinde etkili olabilir.

Tablo 5. İntörn eğitimindeki temel sorunlar*

	Cinsiyet				Toplam		χ^2	P
	Kadın		Erkek		n/N	%		
	n/N	%	n/N	%	n/N	%		
İntörn eğitimi yeterince yapılandırılmış	76/85	89,4	173/202	85,6	249/287	86,8	0,739	0,390
Eğitime ayrılan zaman yetersiz	64/85	75,3	134/202	66,3	198/287	69,0	2,244	0,134
Eğitim ve teknolojik altyapı yetersizliği	43/85	50,6	100/202	49,5	143/287	49,8	0,028	0,867
Çalışma süreleri uzun	39/85	45,9	98/202	48,5	137/287	47,7	0,166	0,684
Eğiticiler yeterli değil	33/85	38,8	92/202	45,5	125/287	43,6	1,099	0,294
Sunulan sağlık hizmeti ve çeşitliliği yetersiz	10/85	11,8	43/202	21,3	53/287	18,5	3,603	0,058

*Bu soruda birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Mezuniyet öncesinde, özellikle intörnlük eğitiminde eksiklikler ve gelecek kaygısı, tıp öğrencilerini meslek hayatlarına başlamadan psikolojik olarak yıpratmaktadır. Tıp eğitimi öğretim üyeleri, asistan ve hatta idari personelden, altyapı ve eğitim politikalarına kadar birçok boyutu içinde barındıran kurumsal bir yapı ile öğrenciler arasındaki karşılıklı ilişki ve etkileşimle şekillenmektedir. Kurumsal açıdan eğitim altyapısındaki eksikliklerin giderilmesi, sağlığı koruyucu ve geliştirici yaklaşımın tüm tıp eğitimine hâkim kılınması, öğrencilerin klinik becerilerinin geliştirilmesi ve hekimlik mesleğine saygının tıp fakültelerinden başlayarak öğrencilere hissettirilmesi sonucunda, toplum sağlığıyla ilgili becerilere sahip, kendine güvenen ve kaygı düzeyi düşük hekimlerin yetiştirilebileceğini düşünmekteyiz. Diğer yandan dünya genelinde aşırı uzmanlaşmaya yönelik bir sağlık ortamı karşısında öğrencilerin de belirtilen anlayış ve becerilere sahip olabilmek yönünde odaklanabilmeleri için daha önceki yıllarda olduğu gibi TUS'a giriş izninin DHY'yi yerine getirdikten sonra verilmesi önerilebilir.

Tıp Fakülteleri yeterli bilgi ve beceriye sahip hekim yetiştirme sorumluluğu olan kurumlardır. Bu araştırma asıl olarak İstanbul Tıp Fakültesi'nde öğrenim gören intörnlere temsil etmekle birlikte, ülkemizdeki birçok tıp fakültesinin de benzer durumda olduğunu söylemek yanlış olmaz. Bulgularımız tıp eğitiminin amaç ve hedeflerinin ivedilikle belirlenmesi ve

eğitim programlarının buna göre oluşturulması gerektiğini göstermektedir. Çok önemli bir diğer nokta ise tıp fakültelerinin fiziksel olanakları iyileştirilmeden kontenjanlarının artırılması uygulanmasına son verilmesi gerekliliğidir. Aksi takdirde tıp fakültelerinin eski bir deyişteki gibi "candan eden yarım hekimler" yetiştirmek durumunda kalmaları kaçınılmazdır.

TEŞEKKÜR: Anket çalışmamıza katılarak, fikirlerini bizimle paylaşan İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi 2010-2011 yılı 6. Sınıf öğrencilerine teşekkür ederiz.

KAYNAKLAR

1. Açık Y, Oğuzöncül F, Polat A, Güngör Y, Güngör L. Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Tıp Eğitimi ve Mezuniyet Sonrası Hakkındaki Düşünceleri. Toplum ve Hekim 2002;17:195-201
2. Bulut A. Bir Haber: Ulusal Çekirdek Eğitim Programı Olusturuldu. Tıp Eğitimi Dünyası 2003;13:13-36.
3. Canbaz S, Sünter T, Aker S, Pekşen Y. Tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin kaygı düzeyi ve etkileyen faktörler. Genel Tıp Dergisi 2007;17:15-19.
4. Gürpınar E, Musal B. Tıp Eğitiminin Gelişim Süreci. Toplum ve Hekim Kasım- Aralık 2003;18:446-451.
5. İstanbul Tıp Fakültesi Öğrenci İşleri Bürosu ile kişisel görüşme. 23.11.2012.
6. Kılıç B, Sayek İ. Türk Tabipler Birliği Mezuniyet Öncesi Tıp Eğitimi Raporu-2000 (TTB-MÖTER). Toplum ve Hekim Mayıs-Haziran 2001; 16:230-240.
7. Köksal S, Vehid S, Tunçkale A, Çerçel A, Erginöz E, Kaypmaz A, Sipahioğlu F, Özbal A.N. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Tıp Eğitimi ve Mezuniyet Sonrasıyla İlgili Tutumları. Cerrahpaşa Tıp Dergisi 1999; 30:251-58.
8. Medimagazin, 2010; internet adresi: <http://www.medimagazin.com.tr/authors/hakki-gokbel/tr-goz-ardi-edilen-bir-problem-intern-egitimi-72-103-2517.html> Erişim tarihi: 9/12/2011
9. ECD Sağlık Sistemi İncelemeleri Türkiye. OECD ve Dünya Bankası 2008;26.
10. Saçaklıoğlu F. Dünyada Tıp Eğitimi. Toplum ve Hekim Mayıs-Haziran 1997;12:35-39.
11. Saçaklıoğlu F. Tıp Fakültesi Eğitim Programı Geliştirmede Öncelikli Sağlık Sorunlarının Belirlenmesi. Ege Üniversitesi basımevi İzmir 2005; 1-2.
12. Sayek İ, Odabaşı O, Kiper N. Türk Tabipler Birliği Mezuniyet Öncesi Tıp Eğitimi Raporu 2010. Türk Tabipler Birliği Yayınları Ankara 2010.
13. Türkiye'de Eğitimin Mevcut Durumu (2003/2004 Öğretim Yılı). Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TUBİTAK). İnternetAdresi: http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/vizyon2023/eik/EK1.pdf (Erişim Tarihi: 26.11.2012).
14. World Federation for Medical Education. The Edinburgh Declaration, Lancet 1988, 8068, 464.
15. Yeniçeri N, Mevsim V, Özçakar N, Ozan S, Güldal D, Başak O. Tıp Eğitimi Son Sınıf Öğrencilerinin Gelecek Meslek Yaşamları İle İlgili Yaşadıkları Anksiyete İle Sürekli Anksiyetelerinin Karşılaştırılması. DEÜ Tıp Fakültesi Dergisi 2007; 21:19-24.